

ÖMRÜ ŞƏRƏFLƏ YAŞAYAN

85 il zamanca xeyil uzun mesafə kimi görünür. İnsan üçün bu ömrün dəyəri ömrü sahibinin fəaliyyəti və şəxsiyyəti ilə ölçülür. Haqqında danışacağım İmruz xanım Əfəndiyevə də həyatın çəkisi ilə yaxşı bir ömər, işliq bir şəxsiyyət kimi diqqətə cəlb edir. Uzun illərdə ki, mən bu dəyərlı insanla ünsiyətdəyəm, Ü.Hacıbəyli adına Bakı Musiqi Akademiyasında onun pedaqoq və alim kimi fəaliyyətini izləyəm. Bu nəcib insanın həyat və tale kitabını vərəqlədikdə maraqlı hadisələrə qarşılaşm.

İmruz xanımın alimliliyi və müəllimliliyi qədən yolu ilə ağılları başlandı. O, gənclər teatrşünas və ikinci dünyaya müharibəsi illərində vafət olmuş Məmmədşad Əfəndiyevin qızıdır. Bu illər ağı və acıları yaddaşında bir uşaq fəhminin duya biləcəyi qədər niskilli iz qoymuşdur. Lakin o, bütün çətinliklərə sine gəlir və musiqişünas yolunu seçərək, sənətinin yüksək səviyyəsinə ucəlir.

İmruz xanım konservatoriyada təhsil alır və tələbəlik illəri onun elmi potensialını artırır, dünyagörüşünü formalaşdırır, həyat yolunu izləmətləndirir. O, tələbəlik arəsidə cəlcəqlənliq və elmi maraqlı ilə fərgənir. Təsədüflı deyil ki, bir qədər sonra İmruz xanım Azərbaycan Elmilər Akademiyasının aspiranturasını müvəffəqiyyətlə bitirir. Uzun illər ərzində alim Azərbaycan bəstəkar məhni janrını araşdırır, bu mövzuya həsr olunmuş namizədlıq dissertasiyasını uğurla müdafiə edir. İmruz xanım dəma vurğulayı ki, onun elmi rəhbəri görkəmli pedaqoq və alim A.N.Sovor olmuşdur. Bu haqda bəhs edən alim, ona dəstək olan güdərli sənətkarımız Q.Qarayev və professor A.N.Sovor dərini minnətdarlıq hissi ilə xatırlayır. Bu gün hər iki böyük uşaq yəqin portretli İmruz xanımın sinif otaqlığı bazayır.

60-cı illərdən başlayaraq, İ.Əfəndiyevanın keçmiş SSRİ-nin jurnal və qəzetlərində məhni janrına, musiqi mədəniyyətinin aktual problemlərinə həsr olunmuş çoxsaylı məqalələr dərc edilirdi. Onların sırasındə «Sovetskaya muzika», «Zaqafqaziya respublikalarının musiqisi», «Muzikalnaya jizn» və digər jurnal, toplusan misal göstər-

mək olar. Eyni zamanda, biz dəlma İmruz xanımın məqalələrini respublika jurnal və qəzetlərində oxuyuruq — «Dobustan», «Literaturny Azərbaycan», «Azərbaycan qadını», «Musiqi dünyası», «Pencerə», «Mədəniyyət», «İrs» «Vışka» qəzeti və s. Milli musiqi mədəniyyətinin tarixi və nəzəri problemlərinə həsr olunmuş bu məqalələr onun bacarıqlı tədqiqatı, sıralı tədqiqatını xüsusiləndirir.

İmruz xanımın elmi axtarışları və fəaliyyəti çox intensiv və məhsuldar olmuşdur. Hər sərbəhsiz ki, bütün uğur və nailiyyətlərin özlündə görün saatlər dərur, çünki alim əməyinin işliq bəhrəsi zəhmətlə yaranır. İ.Əfəndiyevanın elmi axtarışlarının məqsətlərini xatırları iki istiqamət — XX əsrin Azərbaycan məhni janrı və böyük bəstəkar V.Əfəndiyevanın yaradıcılığını müəyyən edir. Bundan başqa o, müxtəlif sənətkarlar və başlı hadisələrə həsr olunmuş çoxsaylı elmi-publisistik məqalələrini müəllifdir. Alim V.Əfəndiyevanın yaradıcılığını araşdırın monografiyasını dəha də gənşləndirir və onun əsasında doktorluq dissertasiyasını uğurla müdafiə edir. Bəstəkarın əsərlərini elmi-nəzəri təhlilinə həsr olunmuş bu əsası monografiyanın elmi məziyyəti, məsələlərin düzgün qoyuluşu, obyektiv qənaətləri, fakt bəllüğü ilə diqqətə cəlb edir. Professor N.V.Əfəndiyevaya baqlı axtarışın çox əhatəli olur, bir sıra məqalə, oçerklərdə öz davamını tapır.

İmruz xanımın Azərbaycan bəstəkar məhni janrına və məqalələrində də maraqlı müşahidələrinə və dəyərlı mülahizələrinə rast gəlirik. Alim məhni

janrının son dərəcə məhsuldar inkışaf dövri olən XX əsrə müraciət edir, həmin dövürn müxtəlif problemlərinə bələd olaraq, geniş işliqləndirir. Onun rus dilində işliq üzü görmüş «Azərbaycan məhnişünaslığı» kitabları milli musiqimizin bu janrını keşmiş SSRİ musiqi əlimində tanıdın dahi tədqiqatları sırasına daxil olur.

İ.Əfəndiyevanın digər çoxsaylı elmi xarakterli məqalələri Azərbaycan musiqişünaslığının aktual və vacib problemlərinə həsr olunub. İmruz xanımın bir alim kimi fəaliyyətində T.Hacıyev, C.Cahangirov, E.Səbətöglü, R.Bəitbəyov, S.Brahimovaya həsr olunmuş işliq xüsusi maraq doğurur. Musiqi sənətinin dəyərlı bəstəkarları və ifaçılarından bəhs edən bu nəşirələrin ənənəvi yaradıcılıq xüsusiyyətləri, portret, bədii vasitələri, əməna və yenilik məsələləri tədqiq edilir.

Alimin son zamanlar işliq üzü görmüş işliq sırasındə «Axtarış yollarının bəhrəsi», «Musiqi mədəniyyətimiz və müasirlik» kitablarını qeyd etmiş təzədir. Burada o, məşhur insanları, ifaçı və alimlər haqqındə xatirələr və Azərbaycan musiqisinin nəzəri problemləri haqqındə dəyərlı fikirləri ilə bölüşür. Bu məqalələr sırasındə «Ədhi və böyük mütəfəkkir ulu Əndər Hədiyev Əliyəvə həsr olunmuş əsərlər», «Nəsir İmanquliyev haqqındə xatirələr», «Atam haqqındə», «Həyat eşqi ilə bəl olən ömrü», «Azərbaycan lirik romanı və poeziyası», «Qara Qarayev haqqındə xatirələr» və digərini qeyd etmək lazımdır.

Musiqi əlimizin üçün faydalı işlər görmüş İmruz xanımın həyatının 60 il pedaqoqıq ilə bəllüdür. O, Bakı Musiqi Akademiyasında pedaqoq kimi fəaliyyət göstərər, müəllimlik məharəti ilə diqqətə cəlb edir. Musiqi nəzəriyyəsi kafedrasının professoru olaraq, İ.Əfəndiyevə çoxsaylı programlar tərtib edib, tədris vasitələri üzərində işliqləyib. O, Azərbaycan milli musiqisinin nümunələrini əsasında 200 səksənviyə və milli imlalar yazıbdir. Çap edilən ilk güdündə bu vasitələri tədris proqramına daxil olub, müəllim və tələbələr tərəfindən maraqlı qarşılanıbdır.

İmruz xanım bu gündə musiqi nəzəriyyəsinin öyrənilməsinə və tədrisində böyük əmək sərf edir, harmoniya, onun tarixi, solfejyo kimi mühüm fənlərdən müəhizə və seminar məşğələləri aparır. Bir pedaqoq kimi fəaliyyəti kafedra əməliyyatlarına hərtimlə yanaşmasın-

dən irəlilı gəlir. O, çox yaxşı başa düşür ki, kafedranın səviyyəsini və nüfuzunu saxlaməq, həm də onu irəlilə doğuru aparməq kimi cətin bir iş hər pedaqoqun əsas vəzifəsidir.

Əlim rəhbər qışındə də İmruz xanım həssas, məsuliyyətlı və tələbəkədir. Onun bir çox dissertatları müxtəlif müəllim üzərində işliqləyərək, maraqlı tədqiqatlar aparılmış, uğurlu müdafiə edərək əlimlik dərəcəsi əlimiş, məğis və bəkalavrlar yüksək qiymətlərlə təhsil pillələrini bitirmişlər. İnsan kimi, son dərəcə sadə, təvazükə, qayğıkə və diqqətli. Eyni zamanda, kədr həzrəti səhəsidə öz prinsipiallığı və professionallığı ilə seçilir. Bu gün İmruz xanım yelirmələri musiqi mədəniyyətini müxtəlif sahələrində cəlcir, onun ənənələrini davam etdirir.

İmruz xanımın tələbələrini elmi tədqiqat işliqlərinə cəlb edilməsinə xüsusi diqqət yeltridini demək lazımdır. Uzun müddətlər ki o, Elmi-tələbə cəmiyyətinin başpisi vəzifəsini daşıyır. Bu, onun işgüzarlığı, ədiqlili, tədris və təlim-tərbiyə işliqini yaxşı bilməsi, məsuliyyətlı olmasi ilə bəllüdür. İmruz xanım tələbələrini elmi axtarışlarını istiqamətləndirir, onların bilik səviyyəsini artması üçün var gücü ilə cəlcir, maraqlı hadisələrə, bəstəkarlara həsr olunmuş konfransları təşkil edir. Vaxtilə onun sayları nəticəsində Bakıda musiqişünaslıq üzrə «Ən yaxşı tələbə əlim işliq üzrə» ümmümlətləq müsabiqələr keçirilmişdir. Bizim tələbələrımız buradə işliqlər əlimiş və diplomlara layiq görülmüşlər.

İmruz xanımın Respublikanın musiqi həyatında da xidmətləri böyükdür. Gəncliyəyindən başlayaraq o, televiziya və radio ilə əməkdaşlıq edir, dəima müxtəlif musiqi verilşilərinin işliqlərçisi olur. Bu gündə o həvəslə xalqın musiqi məariflənməsinə qulluq edir, bəstəkarları, məşhur ifaçıları, musiqi kollektivləri, musiqi janrlar haqqındə fikirlərini söyləyir. Təz-təz belə verilşilərə o maraqlı xatirələrini bölüşür ki, bu də sənətkarların doğun portretini yaratmışa imkən verir.

İmruz xanım həm də Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqlının fəal üzvüdür, dəfələrlə keqmiş SSRİ-nin respublikalarında keçirilən beynəlxalq simpoziumları və konfranslarındə İmruz xanımın maraqlı çıxış əlimişdir. O, həm də, Moskva, Kiyev, Minsk, Tbilisi, Tallin, Ənkəstan və digər şəhər və ölkələrdə ümmümlətləq plenarların işliqlərçisi olmuşdur. İmruz xanım Bakı Musiqi Akademiyasında fəaliyyət göstərən El-

mi Suranm İctisəsləşmiş Müdafiə Şurasının üzvüdür. Onun müdafiə zəməni yüksək səviyyədə qışxın, iddialıq qışxı verdiyi salınır bu prosesə nə dərəcədə ciddi yanaşmaları, müdafiə edilən mövzulara dərinlə bələd olduğundan xəbər verir. O, həminin təzə Akademiyada kafedra müdiri və dekan vəzifələrini tutması ilə baqlı müəvafiq komissiyaların sədridir. İllərə gürüdü bu işə böyük məsuliyyətlı və obyektiv və prinsipial fəklidə yanaşır. Təsədüflı deyil ki, İmruz xanımın fəaliyyəti dəfələrlə Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi tərəfindən Fəxri fərmanlarla təltif edilirdi. Bözəl ədmi və pedaqoqun çoxsaylı yaradıcılığını işliqləndirmə məqsədli Elmi Respublikanın Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin qərarı ilə və M.F.Axundov adına Azərbaycan Milli Kitabxanasının təşəbbüsü ilə onun haqqındə «Musiqi keqən ömrü» adlı kitab çap olunmuşdur. Əşlində bu nəşr, İmruz xanımın işliqlərini bibliografik göstəricisidir ki, buradə onun monografiyaları, oçerkləri, broşuraları, məqalələri ilə yanaşı, fəaliyyətinin digər cəlləndə xronoloji ardıcılıqda öz əksini tapır. Kitabı vərəqləyən, alimin həyat və yaradıcılıq oxucunu heyran edir, böyük maraq doğurur. Bu nəşr İmruz xanımın 75 illiyinə həsr edilmişdir, lakin o, əldə etdiyi nailiyyətlərə kifayətlənməyən insandır. Məhz buna görə o, öz axtarışlarını davam edir — son illər əlimin çoxsaylı məqalələri dərc edilir, televiziya və radio qışxın müləmədi olaraq, ədiql xarakter daşıyır.

İmruz xanım həvas və enerjili pedaqoqlı fəaliyyətlini davam edir. O, yeni texnologiyaların tənimsənməsinə, tənimsənilməsinə və tənimsənilməsinə tədris prosesində işliqlər edir ki, bu da onun yeniliyə açıl olmasını, bütün çətinliklərə baxmayaraq, müəllim fəaliyyətini davam etməq, yeni nəşli musiqiçiləri formalaşdırmaq arzusunun da işliqlı gəlir.

Ömrünün irəliləyib, pedaqoqlıq-kəsi və məarifçiliyinə həsr edən bu bözəl insanın həyat və yaradıcılıq kitab və müxtəlif məqalələrində dəfələrlə işliqləndirilib. Mən də bu keqəməksiz, enişli, xoşlu həyat yolundan keçərək zirvələri fəklir edən İmruz xanım haqqındə fikirlərimlə bölüşüdü. Ona uzun ömrü və musiqiçilərinə bəhrələndirən İmruz xanım hələ uzun zaman bizi öz gənşli fəaliyyəti ilə sevindirəcəkl!

Əinərə MƏMMƏDƏVA,
Sənətşünaslıq üzrə fəlsəfə doktoru,
professor «Mədəniyyət və xüsusi pedaqoqlıq» kafedrasının müdiri.

